

عوامل موثر بر شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه

امیررضا نعمت‌اللهی^۱

رویا دارابی^۲

فاطمه صراف^۳

یداله نوری فرد^۴

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۵/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۲/۰۴

چکیده

عوامل بسیاری در شفافیت اطلاعات مالی نقش دارند که مهمترین و اثرگذارترین آنها مولفه‌های مالی می‌باشند. با توجه به اهمیت و ماهیت خاص حسابداری شرکت‌های بیمه در این تحقیق عوامل مالی بیمه‌ای را در شفافیت اطلاعات مدنظر داریم. هدف این پژوهش بررسی ارتباط موثر عوامل مالی بیمه‌ای بر شفافیت اطلاعات مالی صنعت بیمه می‌باشد. برای تعیین نهایی مولفه‌های مالی بیمه‌ای از نظرات خبرگان صنعت بیمه و برای گردآوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. نمونه تحقیق شامل ۱۵۱ نفر از مدیران و خبرگان صنعت بیمه می‌باشد که به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. قلمرو زمانی این تحقیق سال ۱۳۹۶ و قلمرو مکانی آن شهر تهران می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در فاز کمی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج حاکی از آن است که عوامل مالی بیمه‌ای با شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه رابطه موثر معناداری دارد، اما در سطح مولفه‌های تحقیق موارد نقض نیز دیده شد. نتایج رتبه بندی نشان داد که افشای نسبت‌های اهرمی و ذخایر خسارات معوق بالاترین درجه اهمیت را دارا هستند.

واژه‌های کلیدی: شفافیت، صنعت بیمه، نسبت‌های مالی، افشای اطلاعات، شفافیت اطلاعات مالی.

۱- دانشجوی دکترای حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. am2004az@yahoo.com

۲- دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) Royadarabi110@yahoo.com

۳- استادیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. aznyobe@yahoo.com

۴- استادیار گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Dr_y_noorifard@yahoo.com

۱- مقدمه

امروزه یکی از منابع بسیار تعیین کننده قدرت و توان اقتصادی ساختار یافته، بازار سرمایه هر کشور است. سرمایه‌گذاران مخاطره ورود سرمایه‌های به زحمت به دست آمده خود را به این بازارها پذیرفته و به اطلاعاتی که از طرف شرکت‌ها منتشر می‌شود و اغلب تحت نظارت مراجع نظارتی بازار سرمایه قرار می‌گیرد، تکیه می‌کنند (خالقی مقدم و خالق، ۱۳۸۷). بازار صنعت بیمه همانند بازار کالاهای دست دوم و بورس دستخوش پدیده انتخاب نامساعد^۱ است که در نتیجه وجود اطلاعات نامتقارن^۲ حاصل می‌شود. عدم تقارن اطلاعات که موجب عدم سنجش صحیح ریسک و کاهش سود شرکت‌های بیمه از یک سو و افزایش عدم اعتماد ذینفعان به شرکت‌های بیمه می‌شود عامل بروز پدیده انتخاب نامساعد است. شفافیت اطلاعات مالی می‌تواند ضمن کاهش اثرات این موضوع نتایج بسیار مشهودی در ادای تعهدات آتی شرکت‌های بیمه، کارآمدی و توانگری نظام مالی این صنعت و در نهایت بهبود وضعیت اقتصادی و توسعه کشور شود (مظلومی و پریزاد، ۱۳۸۸).

افشای اطلاعات مالی شرکت‌ها از آن رو ضرورت دارد که اگر شرکت‌های بیمه به نحو صحیحی استراتژی‌ها را طرح ریزی و اجرا نکرده و با توجه به تغییرات محیطی آن را مورد بازنگری قرار ندهد می‌تواند منجر به ورشکستگی گردد. به ویژه اگر علایم ورشکستگی مالی به صورت بالقوه موجود باشند (بوتس و ماریسون^۳، ۲۰۰۷). از نظر یان لنگ چونگ و جینگ^۴ (۲۰۱۰) تنها در صورت افشای اطلاعات مالی صحیح واحد نظارتی می‌تواند وظیفه خود را پوشش دهد. حسابداری بیمه یکی از پیچیده‌ترین روش‌های حسابداری در همه بخش‌های اقتصادی است، دلیل آن هم این است که دو طرف ترازنامه برآوردی است، یعنی هم شناسایی درآمدها و هم هزینه‌ها برآوردی است. به عنوان نمونه خسارات معوق یکی از اقلام مهم برآوردی بوده که جزء محدودیت‌های ذاتی صنعت بیمه می‌باشد و بعضاً دیده می‌شود برخی از شرکت‌های بیمه حساب آرایبی می‌کنند و

خسارتها را به سالهای بعد انتقال می‌دهند (ثبات، ۱۳۸۷). آیین نامه «گزارشگری و افشای اطلاعات موسسات بیمه» مصوب شورای عالی بیمه، در حال حاضر تنها مستند الزام افشای اطلاعات شرکت‌های بیمه می‌باشد که کلیت آن به تنهایی پاسخ گوی نیاز این صنعت نمی‌باشد. علیرغم اهمیت این موضوع، تاکنون تحقیق موثر و جدی در خصوص شفافیت اطلاعات مالی و عوامل موثر بر آن در صنعت بیمه انجام نشده و تحقیقات موجود نیز عموماً در حوزه شرکت‌های فعال بورسی و یا صنعت بانکداری بوده است و به شکل محدودی شفافیت اطلاعات مالی و یا به طور غیر مستقیم عوامل موثر بر آن را مورد بررسی قرار داده اند. در این تحقیق قصد داریم با تمرکز بر عوامل مالی بیمه‌ای و با این دیدگاه که حسابداری شرکت‌های بیمه متفاوت از حسابداری سایر شرکت‌ها و صنایع می‌باشد موضوع شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه را رصد کنیم. هدف این تحقیق نیز بررسی ارتباط معنادار و موثر عوامل مالی بیمه‌ای بر شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه و در نهایت تعیین اولویت این عوامل می‌باشد.

۲- مبانی نظری، پیشینه و تدوین مولفه‌های پژوهش

۲-۱- مبانی نظری

شفافیت اطلاعات عبارت است از یک همگرایی از شاخه‌های مختلف اطلاعات و نقل و انتقال آن‌ها به گروه‌های ذینفع در زمانی که آنها به اطلاعات نیازمند هستند (قربانی، ۱۳۸۶). ویشوانات و کافمن (۱۹۹۹) عدم شفافیت را به عنوان ممانعت عمدی از دسترسی به اطلاعات، ارائه نادرست اطلاعات یا ناتوانی بازار در کسب اطمینان از کفایت مربوط بودن و کیفیت اطلاعات ارائه شده تعریف کرده اند. شفاف سازی لغو کردن پوشیدگی است و رازداری و پوشیدگی عبارت است از تلاش برای مخفی کردن بعضی از رفتارها و فعالیت‌ها برای اینکه گروه یا افرادی خاص از این پوشش منتفع شوند. (یوسفی اصل، ملانظری و سلیمانی امیری، ۱۳۹۳).

گذاری، راهبری، ارزش و ریسک شرکتهایی که مورد مبادله عموم قرار می گیرند. آیین نامه شفافیت مالی صندوق بین المللی پول^۵ (۲۰۱۵)، استانداردهای بین المللی برای افشای اطلاعات درباره امور مالی عمومی است. این آیین اصولی را در پی می گیرد که گرداگرد چهار ستون؛ گزارشگری مالی، بودجه بندی و پیش بینی مالی، مدیریت و تحلیل ریسک مالی و مدیریت درآمد منابع ساخته شده است (آذر، انواری و حاجیان، ۱۳۹۳). در تعاریف مختلف افشاء اطلاعات دست مایه اصلی تعریف شفافیت است. گر چه افشاء اطلاعات را می توان واژه ای جزئی تر و خاص تر نسبت به شفافیت اطلاعاتی دانست اما واژه «افشاء» نیز در حسابداری واژه ای فراگیر است و تقریباً تمام فرآیند گزارشگری مالی را در بر می گیرد. یکی از اصول اولیه حسابداری اصل افشاء کلیه واقیعت های با اهمیت و مربوط درباره رویدادها و فعالیت های مالی واحدهای تجاری است. اصل مزبور ایجاب می کند که صورتهای مالی به گونه ای تهیه و ارائه شود که از لحاظ هدف های گزارشگری اولاً به موقع، مربوط و قابل اعتماد باشد و ثانیاً قابل مقایسه و قابل فهم باشد. یعنی بتواند استفاده کنندگان صورتهای مالی را در اتخاذ تصمیمات آگاهانه یاری کند (عالی و، ۱۳۷۰). هندریکسون و ون بردا (۲۰۰۵) در تعریف افشاء آورده اند: «افشاء در حالت کلی به معنای انعکاس اطلاعات است». اما حسابداران از این واژه معنای محدودتری را در نظر می گیرند و آن را به معنای انعکاس اطلاعات مالی واحد تجاری در قالب گزارشگری مالی می دانند که معمولاً به صورت سالیانه ارائه می شود. در این تحقیق شفافیت میزان افشای اطلاعات مالی قلمداد می گردد.

۲-۲- پیشینه پژوهش

طبق بررسی های محقق تحقیقات مرتبط با شفافیت مالی در سه دسته کلی طبقه بندی شده اند:

۱) تحقیقات بررسی کننده ادبیات افشای اطلاعات

شفافیت اصطلاحی است که توسط افراد مختلف به گونه های متفاوتی تفسیر می گردد. عده ای از آن به عنوان مفهوم واحدی مانند افلام افشاء شده در گزارش فعالیت سالانه تعبیر می کنند (بوتوسان، ۱۹۷۷). عده ای نیز معتقدند شفافیت به معنی انتشار اطلاعات از کانالی به غیر از صورت های مالی و یا گزارش فعالیت سالانه مانند کانال مطبوعات است. اما برخی نیز بر دیدگاه جامع مبتنی بر محیط اطلاعاتی شرکت تأکید می کنند (بوشمن، پیتروسکی و اسمیت، ۲۰۰۴). حجم وسیعی از تحقیقات انجام شده در خصوص شفافیت مالی از این واقیعت منتج شده که شفافیت ویژگی چند بعدی محیط اطلاعاتی شرکت است که به صورت مستقیم قابل اندازه گیری نمی باشد، بنابراین گرچه پذیرفته شده است که شرکتی که صورت های مالی آن توسط یکی از مؤسسات بزرگ حسابرسی رسیدگی می شود، الزاماً شفاف نمی باشد اما، انتخاب یک حسابرس با کیفیت، شاخصی جهت تشخیص شرکت هایی است که متعهد به ارائه اطلاعات شفاف مالی می باشد. در سطح شرکت، کفایت، کیفیت و اعتبار اطلاعات ارائه شده توسط شرکت ها باید مورد ارزیابی قرار گیرد. اما با توجه به عدم تقارن اطلاعاتی بین تهیه کنندگان اطلاعات و استفاده کنندگان، چنین امری تقریباً غیر ممکن است. در حقیقت یکی از مهمترین اهداف اطلاعات حسابداری، کاهش این عدم تقارن اطلاعاتی است (کاهان، رحمان و پرا، ۲۰۰۵). تحقیقات بوشمن و همکاران (۲۰۰۱)، فرانسیس و همکاران (۲۰۰۴)، کند و میفیت (۲۰۱۱) نشان داده است که شفافیت در گزارشات مالی می تواند اعتماد جامعه سرمایه گذاران را افزایش دهد و در طرف مقابل عدم شفافیت می تواند موجب بدبینی و کژ اخلاقی شده و در نهایت به ارزش گذاری ضعیف شرکت و عدم اطمینان منجر شود. چنین عدم اطمینانی، ریسک اطلاعاتی برای بازیگران بازار را به دنبال خواهد داشت. از نظر بوشمن و همکاران (۲۰۰۱) شفافیت مالی عبارتست از: دسترسی گسترده به اطلاعات مربوط و قابل استناد در مورد عملکرد دوره، موقعیت مالی، فرصت های سرمایه

مالی جزئی انکارناپذیر و جدا نشدنی از شفافیت اطلاعات هر سازمانی هستند.

هیچ تئوری پذیرفته شده‌ای در مورد نوع و تعداد مؤلفه‌های اطلاعاتی که در یک شاخص افشاء باید قرار بگیرد، وجود ندارد لذا در پژوهش‌های مختلف همیشه شاخص‌های مختلف و متفاوت با ابعاد و مؤلفه‌های اطلاعاتی متنوعی استفاده شده است (حسن و رومایلی، ۲۰۱۰). در این تحقیق به منظور استخراج مؤلفه‌های موثر بر شفافیت اطلاعات مالی به جمع بندی تحقیقات مرتبط با شناسایی عوامل موثر بر شفافیت اطلاعات و دسته بندی آنها پرداخته است.

آنچه در ادامه درجدول شماره ۱ بیان می شود، خلاصه تحقیقات مبتنی بر شناسایی مؤلفه های شفافیت اطلاعاتی است که محقق به منظور شناسایی مؤلفه های مالی موثر بر شفافیت انجام داده است.

۲) تحقیقات استفاده کننده از شاخص های افشای اطلاعات

۳) تحقیقات تدوین کننده شاخص های افشای اطلاعات.

با توجه به هدف این تحقیق تمرکز محقق بر دسته سوم تحقیقات و پژوهش های انجام شده می باشد. در خصوص شناسایی عوامل موثر بر سطح افشا و شفافیت تحقیقات زیادی در سراسر دنیا انجام شده است. اما متأسفانه تحقیقی مرتبط با موضوع در ایران یافت نشد. در تحقیقی با عنوان « بررسی عوامل مؤثر بر سطح افشای اطلاعات شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران» در سال ۱۳۹۳ توسط حاجیان، انواری رستمی، رحمانی و آذر انجام گرفت، در این تحقیق عوامل موثر در طبقات مجزا دسته بندی شدند و در نهایت مدلی برای شفافیت مالی ارایه شد. دسته بندی های عوامل موثر نشان داد که مؤلفه های

جدول شماره ۱- خلاصه تحقیقات و دسته بندی عوامل موثر بر شفافیت اطلاعات

پژوهشگر	سال چاپ	کشور	تعداد مؤلفه	ابعاد یا دسته های اطلاعاتی شفافیت مالی
گری و همکاران	۱۹۹۵	آمریکا و انگلیس	۱۲۸	ویژگی های کلی شرکت (۵ مؤلفه)، استراتژی شرکت (۶ مؤلفه)، ادغام و واگذاری (۶ مؤلفه)، تحقیق و توسعه (۴ مؤلفه)، اطلاعات چشم انداز آتی (۱۳ مؤلفه)، اطلاعات در مورد مدیران (۹ مؤلفه)، اطلاعات در مورد پرسنل (۲۲ مؤلفه)، اطلاعات ارزش افزوده و سیاست های اجتماعی شرکت (۹ مؤلفه)، اطلاعات بخش ها (۱۲ مؤلفه)، مرور اطلاعات مالی (۲۶ مؤلفه)، اطلاعات ارز (۷ مؤلفه) و اطلاعات قیمت سهام (۸ مؤلفه)
رافونیز	۱۹۹۵	سوئیس	۳۰	طبقه بندی ندارد، فقط ۲۴ مؤلفه برای همه شرکت ها و ۶ مورد فقط برای شرکت هایی که صورت های مالی تلفیقی دارند.
بوتسان	۱۹۹۷	آمریکا	۶۳	اطلاعات پیشینه (۱۶ مؤلفه - ۲۶ امتیاز) - خلاصه تاریخی نتایج ۵ یا ۱۰ ساله (۵ مؤلفه - ۷ امتیاز) - اطلاعات آماری غیر مالی کلیدی (۲۰ مؤلفه - ۴۰ امتیاز) - اطلاعات بودجه ای (۹ مؤلفه - ۲۸ امتیاز) - بحث و تجزیه و تحلیل مدیریت (۱۳ مؤلفه - ۲۶ امتیاز)
دپرس	۲۰۰۰	فرانسه	۶۵	اطلاعات مالی شامل اطلاعات مربوط به بخش ها (۶ مؤلفه)، اطلاعات یادداشتهای ترازنامه (۷ مؤلفه)، اطلاعات یادداشتهای صورت سودوزیان (۷ مؤلفه)، اطلاعات بازار سرمایه (۷ مؤلفه) و تحلیلهای مالی (۱۸ مؤلفه)، است اطلاعات غیر مالی شامل اطلاعات استراتژیک (۱۳ مؤلفه) و سایر اطلاعات (۷ مؤلفه)
میلر	۲۰۰۲	آمریکا	۳۳	اطلاعات پیش بینی سود یا فروش (۵ مؤلفه)، اطلاعات مربوط به اعلام سود (۸ مؤلفه)، اطلاعات مربوط به عملیات غیرمالی (۵ مؤلفه)، اطلاعات مربوط به تقسیم سود (۵ مؤلفه)، اطلاعات مربوط به تأمین منابع مالی شرکت (۴ مؤلفه) و سایر اطلاعات (۶ مؤلفه)

پژوهشگر	سال چاپ	کشور	تعداد مؤلفه	ابعاد یا دسته های اطلاعاتی شفافیت مالی
ناصر و نسیمه	۲۰۰۳	عربستان	۵۳	اطلاعات اجباری- اطلاعات اختیاری مرتبط با اطلاعات اجباری- اطلاعات اختیاری غیر مرتبط با اطلاعات اجباری
لونتیس و ویتمن	۲۰۰۴	یونان	۷۲	اطلاعات در مورد محیط شرکتی (۲۶ مؤلفه)، اطلاعات در مورد مسئولیت اجتماعی شرکت (۱۹ مؤلفه)، اطلاعات مالی شرکت (۲۷ مؤلفه)
آکسو و کسداگ	۲۰۰۶	ترکیه	۱۰۶	ساختار مالکیت و روابط سرمایه گذاران (۳۲ مؤلفه)- شفافیت مالی و افشای اطلاعات (۳۷ مؤلفه)- فرآیند و ساختار هیأت مدیره و مدیریت (۳۷ مؤلفه)
حسین و ریاض	۲۰۰۷	عربستان	۶۵	اطلاعات پیشینه (۶ مؤلفه)، اطلاعات در مورد استراتژی شرکت (۲ مؤلفه)، اطلاعات در مورد راهبریا شرکتی (۱۱ مؤلفه)، اطلاعات در مورد عملکرد مالی (۱۲ مؤلفه)، اطلاعات مدیریت ریسک (۱۲ مؤلفه)، اطلاعات در مورد سیاست های حسابداری (۲ مؤلفه)، اطلاعات آماری غیرمالی کلیدی (۷ مؤلفه)، اطلاعات اجتماعی شرکت (۸ مؤلفه)، سایر اطلاعات (۵ مؤلفه)
باراکو	۲۰۰۷	کنیا	۴۷	اطلاعات کلی و استراتژیک شرکت (۱۳ مؤلفه)، اطلاعات مالی (۸ مؤلفه)، اطلاعات آتی (۹ مؤلفه)، اطلاعات هیأت مدیره و اجتماعی (۱۷ مؤلفه)
ونگ و همکاران	۲۰۰۸	چین	۷۹	شامل ویژگی های کلی شرکت (۲ مؤلفه)، استراتژی شرکت (۶ مؤلفه)، ادغام و واگذاری (۶ مؤلفه)، تحقیق و توسعه (۴ مؤلفه)، اطلاعات چشم انداز آتی (۱۱ مؤلفه)، اطلاعات در مورد پرسنل (۱۳ مؤلفه)، اطلاعات ارزش افزوده و سیاست های اجتماعی شرکت (۴ مؤلفه)، اطلاعات بخش ها (۵ مؤلفه)، مرور اطلاعات مالی (۲۰ مؤلفه)، اطلاعات ارز (۵ مؤلفه) و اطلاعات قیمت سهام (۳ مؤلفه).
آختارودین و همکاران	۲۰۰۹	مالزی	۷۴	اطلاعات کلی شرکت (۹ مؤلفه) اطلاعات مربوط به راهبری شرکتی (۱۶ مؤلفه) اطلاعات مالی (۱۵ مؤلفه) مرور اطلاعات مالی (۱۵ مؤلفه) ادغام و واگذاری (۵ مؤلفه) اطلاعات پیش بینی برنامه های آتی (۴ مؤلفه) اطلاعات پرسنل (۵ مؤلفه) اطلاعات مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت (۳ مؤلفه) اطلاعات عمومی (۲ مؤلفه)
حسین و همای	۲۰۰۹	قطر	۴۴	اطلاعات پیشینه شرکت (۶ مؤلفه)، استراتژی شرکت (۲ مؤلفه)، راهبری شرکتی (۹ مؤلفه)، عملکرد مالی (۶ مؤلفه)، مدیریت ریسک (۸ مؤلفه)، مرور سیاست های حسابداری (۲ مؤلفه)، و افشای اجتماعی (۳ مؤلفه) و سایر اطلاعات افشا شده (۸ مؤلفه)
چئونگ و همکاران	۲۰۱۰	چین	۵۶	حقوق سهامداران (۱۱ مؤلفه)- رفتار منصفانه با سهامداران (۶ مؤلفه)- نقش ذینفعان (۳ مؤلفه) - شفافیت و افشا (۲۳ مؤلفه)- ترکیب و مسئولیت های هیأت مدیره (۱۳ مؤلفه)
لی	۲۰۱۲	تایوان	۳۴	حمایت از حقوق سهامداران (۷ مؤلفه)، تقویت عملکرد هیأت مدیره (۷ مؤلفه)، افشاء اطلاعات مالی (۷ مؤلفه)، شفافیت اطلاعاتی (۷ مؤلفه)، حقوق ذینفعان (۶ مؤلفه)

۲-۳- تدوین مولفه های پژوهش

ابتدا لازم است شاخص یا معیاری برای اندازه گیری میزان شفافیت اطلاعاتی وجود داشته باشد. در شکل زیر رویکردهای اندازه گیری سطح افشای اطلاعات نمایش داده شده است:

اهمیت افشاء مناسب و شفافیت اطلاعات، ضرورت تدوین سیاست های مشخص و ساختارهای سازمانی مناسب را برای ارزیابی و بهبود شفافیت توجیه می کند. برای تدوین چنین سیاست هایی

شکل ۱- رویکردهای اندازه‌گیری سطح افشاء اطلاعات

آذر، انواری و حاجیان، ۱۳۹۳

تکرار باشد. درجه دخالت پژوهشگر می‌تواند در طیفی از صفر تا صد قرار گیرد. دخالت صفر به معنی استفاده پژوهشگر از شاخص‌های موجود در مطالعات قبلی یا سازمانهای حرفه‌ای است. به عنوان نمونه، مدل شفافیت و افشاء مؤسسه استاندارد اند پورز، رتبه‌بندی کمیسیون بورس و اوراق بهادار از افشاء بحث و تجزیه و تحلیل مدیریت^۶، ارزیابی‌های مرکز پژوهش و تحلیلهای مالی بین‌المللی^۷ و نمره‌های افشاء جامعه حسابداران مدیریت دانشگاه کبک و مونترال کانادا^۸ و سایر شاخص‌های طراحی شده توسط مؤسسات حرفه‌ای که مورد استناد بسیاری از پژوهش‌ها واقع شده است. تعداد زیاد دیگری از پژوهشگران نیز از شاخص‌های قبلی موجود در ادبیات که پژوهشگران دیگر برای اندازه‌گیری سطح افشاء نمونه شرکت‌های انتخابی در پژوهش خود تدوین کرده بودند، استفاده کرده‌اند. در این تحقیق پس از بررسی و جمع‌بندی مولفه‌های مورد سنجش در شفافیت اطلاعات مالی تحقیقات پیشین، مولفه‌های مالی مورد بررسی در تحقیقات مورد بررسی به شرح زیر تجمیع گردید.

رویکرد مستقیم؛ اندازه‌گیری افشاء بر اساس بررسی مستقیم ابزارها و منابع افشاء اطلاعات است. این رویکرد برای اندازه‌گیری افشاء، از بررسی اطلاعات افشاء شده در گزارشهای سالانه، گزارش‌های فصلی، گزارش‌های مختلف مدیران و سایر منابع افشاء اطلاعات شرکت استفاده می‌کند. استفاده از شاخص افشاء رایج‌ترین و معتبرترین روش برای اندازه‌گیری سطح افشاء اطلاعات شرکت‌هاست که با استفاده از لیست مؤلفه‌ها و بررسی منابع اطلاعاتی شرکت، سطح افشاء اطلاعات و شفافیت اطلاعاتی شرکت‌ها را اندازه‌گیری می‌کند (آذر، انواری و حاجیان، ۱۳۹۳). با توجه به هدف این تحقیق، محقق بر مهم‌ترین و متداول‌ترین روش یعنی ایجاد شاخص افشاء اطلاعات تمرکز دارد. گرچه تدوین شاخص افشاء، بهترین روش برای اندازه‌گیری سطح افشاء شرکت‌ها شناخته شده و به صورت وسیع توسط پژوهشگران استفاده شده است اما برخی انتقادات نیز به آن وارد می‌شود. هیلی و پالپو (۲۰۰۱) معتقدند مطالعاتی که شاخص‌های اندازه‌گیری خود ساخته داشته‌اند با مجموعه متفاوتی از مشکلات روبرو بوده‌اند. از آنجا که پژوهشگران معیار خود را برای افشاء اختیاری تدوین کرده‌اند، این اعتماد که اندازه‌گیری به درستی آنچه در نظر داشته را اندازه گرفته است، افزایش می‌یابد، با این حال به همان اندازه که ایجاد معیارها شامل قضاوت‌هایی از طرف پژوهشگران است، نتایج ممکن است سخت‌تر قابل

جدول شماره ۲- عوامل و مولفه های مالی

<p>افشای سود هر سهم (EPS) تفکیک مقداری و مبلغی فروش بر اساس داخلی و صادراتی ارائه به موقع گزارشهای شفاف سازی ارائه به موقع گزارشهای مالی ارائه اطلاعات حاشیه سود ناخالص به تفکیک محصولات افشای سیاست تقسیم سود و مبلغ و توضیح افشای دلایل تغییرات نرخ فروش برآورد مخارج سرمایه گذاری در طرح ها افشای قیمت تمام شده هر محصول افشای بدهی های احتمالی یا کاهش احتمالی دارایی ها ارائه به موقع پیش بینی های درآمد افشای نحوه قیمت گذاری محصولات (آزاد، بورس کالا، قیمت گذاری توسط موسسات قانونگذار در کشور و ...) افشای میزان تولید هر محصول در سال بر اساس مقدار افشای رویدادهای بعد از تاریخ ترازنامه افشای تعهدات سرمایه ای آتی افشای اطلاعات سرمایه گذاری در سهام افشای پیش بینی مقدار فروش محصولات و مفروضات پشتوانه آن افشای نسبتهای خاص صنعت مورد نظر (مقایسه ای برای شرکت و صنعت) ارائه نسبتهای اهرمی (بدهی) افشای سهم بازار کل و هر محصول ارائه نسبتهای سودآوری و شاخص های کارایی ارائه نسبتهای مدیریت دارایی یا فعالیت</p>	<p>برآورد و تحلیل ریسک های مالی تفکیک هزینه های عملیاتی به ثابت، متغیر یا قابل کنترل، غیر قابل کنترل افشای لیست معاملات با اشخاص وابسته کفایت جزئیات صورت سودوزیان و ترازنامه افشای مخارج تحقیق و توسعه افشای فعالیت های خارج از ترازنامه موثر بر وضعیت مالی شرکت طبقه بندی مناسب و روشن اطلاعات در گزارشها افشای تضامین صورت گرفته در مورد شرکتهای گروه افشای هزینه های بازاریابی و فروش به تفکیک هر نوع محصول تحلیل عوامل موثر بر تغییرات قیمت سهام در طول سال افشای روند ارزش بازار شرکت توصیف روند تغییرات صنعت افشای روند قیمت سهام افشای اطلاعات مربوط به هزینه های تبلیغات برآورد و تحلیل کلی از ریسک های نرخ بهره افشای پیش بینی سایر اقلام مهم مالی و مفروضات پشتوانه آن ارزشگذاری دارایی های نامشهود شامل سرقفی و برند ارائه نسبتهای نقدینگی افشای مشتریان عمده به تفکیک درصد سهم هر یک افشای خلاصه داده های مالی تاریخی ۵ سال گذشته افشای اهم رویه های حسابداری مورد استفاده افشای داده ها و نسبتهای ارزش افزوده افشای لیست معاملات گروه افشای جداول مقایسه ای عملکرد پیش بینی شده و واقعی سالهای قبل</p>
--	--

اساتید دانشگاه ارائه و از آنها خواسته شد پس از مطالعه مؤلفه های موجود در هر یک از ابعاد لیست حاضر، مؤلفه هایی که از نظر آنها برای تصمیم گیری اهمیت دارد و در لیست ارائه شده وجود ندارد، عنوان کنند. پس از دریافت نظرات این گروه، مؤلفه ها تعدیل و در نهایت به ۶۳ مؤلفه رسید. مؤلفه های نهایی مجدداً برای جامعه خبرگان ارسال و نظرات نهایی آنها اخذ گردید. در نهایت با تعدیلات صورت گرفته ۵۹ مؤلفه مورد اجماع خبرگان و ملاک این تحقیق قرار گرفت. این مؤلفه ها به شکل جامعی کلیه ابعاد مالی شرکت های بیمه را پوشش می دهند.

حسین و همایی^۹ (۲۰۰۹) معتقدند انتخاب لیست موارد افشای موضوعی قضای است، به علاوه چنین انتخابی بستگی به ماهیت و زمینه صنعت و کشور دارد. پژوهشگران مختلف نیز در پژوهش های مختلف این عامل را در تعدیل لیست مؤلفه های افشای لحاظ کرده اند. با توجه به اینکه حسابداری شرکت های بیمه منحصر بفرد است و مؤلفه های استخراج شده از تحقیقات پیشین جنبه عمومی در موسسات مالی و اعتباری داشته اند، به منظور بومی سازی این مؤلفه ها در صنعت بیمه نیاز به تعدیل و دخالت مؤلفه های مالی بیمه ای خاص صنعت بیمه وجود داشت. در این مرحله، لیست مؤلفه های موجود برای نظرسنجی اولیه به ۱۰ نفر از خبرگان صنعت بیمه شامل اعضای هیات مدیره، معاونین و مدیران مالی شرکت های بیمه و

۳- فرضیات پژوهش

همانگونه که قبلاً ذکر شد با توجه به اهمیت سطح افشای عوامل مالی بیمه ای در شفافیت اطلاعات مالی شرکت های بیمه و ضرورت این امر بواسطه عدم تضييع حقوق شرکای استراتژیک شرکت های بیمه اعم از جامعه، بیمه گذاران کلان، دولت، سرمایه گذاران و...، در این پژوهش در صدد هستیم که تاثیر معنی دار عوامل مالی بیمه ای در صنعت بیمه را مورد بررسی قرار دهیم. نتایج تحقیقات پیشین نشان داد یکی از مهمترین عوامل موثر بر شفافیت اطلاعات مولفه های مالی هر صنعت می باشند. لذا فرضیه اصلی این پژوهش به شرح زیر بیان می شود:

فرضیه: عوامل مالی بیمه ای تاثیر معنی داری بر شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه دارد.

تاثیر معنی دار هر کدام از ۵۹ مولفه مالی مورد بررسی با شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۴- روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع هدف کاربردی و از نظر جمع آوری اطلاعات، توصیفی- پیمایشی می باشد. ابزار اساسی پرسشنامه محقق ساخته است که برای سنجش پایایی آن تعداد ۱۴ عدد در بین جامعه آماری مد نظر محقق توزیع شد. ضریب آلفای کرونباخ، ۹۱ درصد برآورد شد که نشان دهنده پایایی پرسشنامه می باشد. استفاده از پیشینه پژوهش و نظرات خبرگان و ذینفعان استراتژیک صنعت بیمه در تهیه پرسشنامه و شناسایی شاخص های شفافیت مالی حاکی از روایی محتوایی آن است.

در پرسشنامه مذکور از طیف لیکرت استفاده شد. جامعه آماری این تحقیق اعضای هیات مدیره، معاونین و مدیران مالی و فنی شرکت های بیمه که محل خدمت آنها در شهر تهران واقع می باشد، قرار گرفت. این تحقیق با توجه به اطلاعات جمع آوری شده در سال ۱۳۹۶ انجام شده است.

جامعه آماری مد نظر محقق دارای صفات مشترک حداقل ۱۰ سال سابقه کاری، اشتغال در پست های سازمانی مدیریتی در شرکت های بیمه و حداقل مدرک کارشناسی ارشد در رشته های مالی و حسابداری بیمه بودند. روش نمونه گیری این پژوهش از نوع تصادفی ساده است و در این نمونه گیری از جامعه آماری، شانس مساوی برای انتخاب شدن وجود دارد. در این تحقیق حجم جامعه ۲۵۰ نفر تعیین شد و با در نظر گرفتن ضریب خطا ۰/۵٪، درصد موفقیت ۵٪ و دقت برآورد ۰/۱٪ از طریق فرمول کوکران در نهایت تعداد ۱۵۱ نفر به دست آمد. تعداد ۱۷۰ پرسشنامه توزیع و تعداد ۱۵۵ پرسشنامه برگشتی ملاک عمل قرار گرفت. به منظور آگاهی از همگونی و گرایش داده ها به توزیع نرمال از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شد. نتایج به این صورت رقم خورد که در سطح هر یک از مولفه های مالی و بیمه ای توزیع مشاهده شده با توزیع نرمال همگون است، برای بررسی فرضیه اصلی از آزمون های پارامتریک تی استودنت بهره گرفته شد و تمام تحلیل ها نیز با استفاده از نرم افزار آماری Spss24 و Excel صورت گرفت.

۵- یافته های پژوهش

به منظور بررسی تاثیر معناداری هریک از ۵۹ مولفه فوق با شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه، با توجه به نرمال بودن توزیع آنها از آزمون مقایسه میانگین تک نمونه‌ای استفاده شده که نتایج آن در جدول ذیل آمده است.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای برای مولفه های تحقیق

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
۱	افشای فروش بیمه نامه به تفکیک واحدهای اجرایی شرکت	۳/۱۰۲	۱/۲۳۲	۱/۸۶۸	۱۵۳	۰/۲۶۶	رد
۲	افشای میزان فروش هر بیمه نامه به تفکیک نمایندگان حقیقی و حقوقی	۳/۲۶۲	۱/۳۹۳	۳/۳۵۱	۱۵۴	۰/۰۰۴	تایید
۳	افشای میزان فروش به تفکیک هریک از رشته های بیمه ای	۳/۰۲۵	۱/۲۷۱	۱/۵۱۸	۱۵۳	۰/۱۷۶	رد
۴	افشای تفکیک مقداری و مبلغی فروش بر اساس داخلی و بین المللی	۳/۳۰۹	۱/۱۹۴	۳/۳۸۱	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۵	افشای نحوه قیمت گذاری بیمه نامه ها	۳/۶۸۰	۱/۰۰۳	۴/۵۳	۱۵۳	۰	تایید
۶	افشای نمودار زمانی نرخ فروش	۳/۲۰۹	۱/۱۰۳	۳/۱۲	۱۵۴	۰/۰۰۳	تایید
۷	افشای دلایل تغییرات نرخ فروش بیمه نامه	۳/۰۵۶	۱/۴۲۱	۱/۶۲۳	۱۵۳	۰/۲۵۸	رد
۸	افشای زمان تغییرات رخ داده در نرخ فروش هر محصول طی سال	۳/۲۸۷	۱/۲۵۴	۴/۳۳	۱۵۳	۰/۰۲	تایید
۹	جدول زمانی بازپرداخت بدهی ها	۳/۶۴۰	۱/۳۹۳	۴/۳۰۱	۱۵۴	۰/۰۳۴	تایید
۱۰	افشای سود هر سهم (EPS)	۴/۱۹۰	۱/۱۶۸	۳/۳۴۵	۱۵۴	۰/۰۷۲	تایید
۱۱	ارائه به موقع گزارشهای شفاف سازی	۴/۱۸۱	۱/۰۶۵	۳/۳۴۵	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۱۲	ارائه به موقع گزارشهای مالی در مقاطع مختلف	۴/۱۲۷	۱/۱۷۶	۳/۴۵۵	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۱۳	ارائه اطلاعات حاشیه سود ناخالص به تفکیک رشته های بیمه ای	۳/۳۴۸	۱/۰۳	۳/۴۹۸	۱۵۴	۰	تایید
۱۴	افشای سیاست تقسیم سود و مبلغ و توضیح	۴/۱۵۰	۱/۱۰۳	۴/۵۱۹	۱۵۴	۰	تایید
۱۵	برآورد مخارج سرمایه گذاری در طرح های بیمه ای	۳/۴۱۹	۱/۱۹	۵/۶۸	۱۵۴	۰	تایید
۱۶	افشای قیمت تمام شده بیمه نامه	۳/۷۶۳	۱/۲۱۴	۳/۱۵	۱۵۴	۰/۰۳۵	تایید
۱۷	افشای بدهی های احتمالی یا کاهش احتمالی دارایی ها	۳/۶۰۷	۱/۱۷	۵/۶۸	۱۵۴	۰	تایید
۱۸	افشای مخارج تحقیق و توسعه	۲/۵۶۳	۱/۰۹۲	-۳/۳۶۹	۱۵۴	۰/۵۳۲	رد
۱۹	وجود کمیته های ریسک و مالی	۴/۰۳۹	۱/۲۱۳	۵/۲۸۵	۱۵۴	۰	تایید
۲۰	افشای نسبت های توانگری مالی	۳/۷۴۱	۱/۱۸۳	۵/۲۱۸	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۲۱	افشای نحوه اخذ ذخایر فنی	۳/۹۸۰	۱/۳۰۶	۳/۶۳۴	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۲۲	افشای نحوه اخذ ذخایر ریاضی بیمه های عمر و پس انداز	۴/۰۹۸	۱/۳۳۷	۳/۷۲۸	۱۵۴	۰	تایید
۲۳	افشای نحوه اخذ ذخایر خسارات معوق	۴/۲۸۹	۱/۰۳۲	۷/۰۱۳	۱۵۴	۰	تایید
۲۴	افشای اخذ تاییدیه از واحد ناظر در خصوص ذخایر	۳/۶۵۳	۱/۱۸۱	۴/۰۷۸	۱۵۳	۰	تایید
۲۵	افشای اظهار نظر حسابرس مستقل در مورد عملکرد شرکت	۳/۷۷۰	۱/۲۳۹	۴/۰۸	۱۵۴	۰	تایید
۲۶	ارائه گزارش مربوط به مطالبات از بیمه گذاران به تفکیک سنی	۳/۷۰۹	۱/۱۶۷	۲/۱۶۶	۱۵۴	۰/۰۳۲	تایید
۲۷	ارائه گزارش مطالبات عمده بیمه گذاران	۳/۶۳۹	۱/۲۵۴	۳/۰۶۳	۱۵۴	۰/۰۰۲	تایید
۲۸	برآورد و تحلیل ریسک های مالی	۲/۳۱۶	۱/۱۵۳	-۳/۷۴۰	۱۵۴	۰	رد
۲۹	تفکیک هزینه های عملیاتی به ثابت، متغیر یا قابل کنترل، غیر قابل کنترل	۲/۷۵۳	۱/۳۳	-۳/۸۹۴	۱۵۴	۰	رد
۳۰	افشای لیست معاملات با اشخاص وابسته	۳/۵۸۷	۱/۲۴۵	۳/۶۲	۱۵۴	۰/۰۰۳	تایید
۳۱	کفایت جزئیات صورت سودوزیان و ترازنامه	۲/۹۹۱	۰/۸۹۴	-۱/۰۰۸	۱۵۴	۰/۳۱۷	رد
۳۲	وجود کمیته های حسابرسی در شرکت	۴/۰۰۹	۱/۷۴۰	۸/۱۵۱	۱۵۴	۰	تایید
۳۳	افشای فعالیت های خارج از ترازنامه موثر بر وضعیت مالی شرکت	۳/۸۰۰	۱/۱۹۱	۵/۸۶	۱۵۴	۰	تایید
۳۴	طبقه بندی مناسب و روشن اطلاعات در گزارشها	۳/۶۳۲	۱/۲۴۱	۲/۴۵	۱۵۲	۰/۰۳۱	تایید
۳۵	افشای تضامین صورت گرفته در مورد شرکتهای گروه	۳/۵۴۹	۱/۱۷۲	۵/۶۱	۱۵۴	۰	تایید
۳۶	افشای هزینه های بازاریابی و فروش به تفکیک هر نوع محصول	۳/۳۲۱	۱/۰۲۹	۳/۳۹۶	۱۵۳	۰/۰۰۱	تایید
۳۷	تحلیل عوامل موثر بر تغییرات قیمت سهام در طول سال	۳/۷۵۰	۱/۲۳۱	۵/۲۵۵	۱۵۴	۰	تایید
۳۸	افشای روند ارزش بازار شرکت	۳/۷۲۸	۱/۱۸۶	۵/۲۴۸	۱۵۴	۰	تایید
۳۹	افشای اطلاعات مربوط به هزینه های تبلیغات	۳/۵۱۴	۱/۳۲۴	-۳/۶۳۷	۱۵۴	۰	تایید
۴۰	برآورد و تحلیل کلی از ریسک های نرخ بهره	۲/۷۳۲	۱/۲۱۹	-۳/۶۳۹	۱۵۴	۰/۰۰۱	رد

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
۴۱	افشاء پیش بینی سایر اقلام مهم مالی و مفروضات پشتوانه	۳/۷۵۹	۱/۰۲۳	۶/۰۱۵	۱۵۴	۰	تایید
۴۲	ارزشگذاری دارایی‌های نامشهود شامل سرقفلی و برند	۳/۶۱۹	۱/۱۱۸	۴/۲۸۷	۱۵۲	۰	تایید
۴۳	ارائه نسبت‌های نقدینگی	۴/۲۲۹	۱/۲۹۳	۴/۱۸۵	۱۵۴	۰	تایید
۴۴	افشاء مشتریان عمده به تفکیک درصد سهم هر یک	۳/۳۵۱	۱/۱۶۹	۳/۱۴۶	۱۵۴	۰/۰۳۹	تایید
۴۵	افشاء اهم رویه های حسابداری مورد استفاده	۳/۵۳۲	۱/۱۴۰	۳/۵۶۳	۱۵۴	۰/۰۰۳	تایید
۴۶	افشاء خلاصه داده‌های مالی تاریخی ۵ سال گذشته	۲/۷۰۱	۱/۱۳۵	-۳/۴۲۹	۱۵۳	۰	رد
۴۷	افشاء لیست معاملات گروه	۳/۶۲۷	۱/۱۴۹	۵/۶۱۱	۱۵۴	۰	تایید
۴۸	ارائه نسبت‌های مدیریت دارایی یا فعالیت	۳/۷۳۰	۱/۲۴۱	۲/۱۹۵	۱۵۳	۰/۰۳۰	تایید
۴۹	ارائه به موقع پیش بینی های هزینه های بیمه گری	۲/۴۸۱	۱/۳۳۸	-۳/۲۹۴	۱۵۴	۰/۰۰۱	رد
۵۰	ارائه به موقع پیش بینی های درآمدهای بیمه گری	۲/۵۰۴	۱/۱۲۹	-۳/۳۱۱	۱۵۴	۰/۰۰۱	رد
۵۱	افشاء رویدادهای بعد از تاریخ ترازنامه	۳/۴۳۸	۱/۲۴۶	۵/۲۹۱	۱۵۴	۰	تایید
۵۲	افشاء تعهدات سرمایه ای آتی	۳/۸۷۰	۱/۱۳۸	۵/۴۱۸	۱۵۴	۰	تایید
۵۳	افشاء اطلاعات سرمایه گذاری در سهام	۳/۷۹۱	۱/۳۲۶	۳/۶۴۷	۱۵۴	۰/۰۰۱	تایید
۵۴	افشاء پیش بینی مقدار فروش بیمه نامه ها و مفروضات پشتوانه آن	۳/۳۵۰	۱/۳۰۷	۳/۲۱۱	۱۵۴	۰	تایید
۵۵	افشاء نسبت‌های خاص صنعت بیمه (مقایسه ای شرکت و صنعت)	۴/۰۷۰	۱/۱۳۲	۷/۱۹۶	۱۵۴	۰	تایید
۵۶	ارائه نسبت‌های اهرمی (بدهی)	۴/۳۰۱	۱/۱۵۱	۴/۲۰۱	۱۵۴	۰	تایید
۵۷	افشای جداول مقایسه ای عملکرد پیش بینی شده و واقعی سالهای قبل	۳/۳۸۵	۱/۲۱۴	۴/۶۹۸	۱۵۳	۰	تایید
۵۸	ارائه نسبت‌های سودآوری و شاخص های کارایی	۴/۲۷۰	۱/۱۵۷	۲/۵۲۴	۱۵۴	۰/۰۳۲	تایید
۵۹	بیان سیاست، استراتژی و اهداف فعالیت‌های تحقیق و توسعه	۲/۸۶۲	۱/۹۴۲	-۲/۸۷۵	۱۵۳	۰/۴۱	رد

کمتر می‌باشد بنابراین فرض آزمون تک دنباله مبنی بر کوچکتی با عدد ۳ تایید می‌شود. در مورد افشای فروش بیمه نامه به تفکیک واحدهای اجرایی، میزان فروش به تفکیک هر یک از رشته های بیمه ای و دلایل تغییرات نرخ فروش بیمه نامه شرکت نیز گرچه میانگین بالاتر از ۳ است اما فرض صفر رد نمی شود (مقدار سطح معناداری بیشتر از ۵٪ شده است). در نتیجه این مولفه ها بر شفافیت اطلاعات در سطح اطمینان ۹۵٪ تأثیر معنادار ندارد. مابقی مولفه ها ارتباط موثر و معنادار با شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه تایید می شود.

آزمون فرضیه پژوهش

فرض صفر (H0): میانگین پاسخ‌های داده شده برابر با ۳ می‌باشد.
فرض مقابل (H1): میانگین پاسخ‌های داده شده با ۳ اختلاف دارد.

نتایج آزمون نشان می‌دهد عوامل افشاء مخارج تحقیق و توسعه، بیان سیاست، استراتژی و اهداف فعالیت‌های تحقیق و توسعه و کفایت جزئیات صورت سود و زیان و ترازنامه پایین تر از حد متوسط ارزیابی شده است ولی فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با ۳ رد نمی‌شود (مقدار سطح معناداری بیشتر از ۵٪ شده است).

مولفه های برآورد و تحلیل ریسک های مالی، تفکیک هزینه‌های عملیاتی به ثابت و متغیر یا قابل کنترل و غیر قابل کنترل، افشاء خلاصه داده‌های مالی تاریخی ۵ سال گذشته، ارائه به موقع پیش بینی های هزینه های بیمه گری، ارائه به موقع پیش بینی های درآمدهای بیمه گری و برآورد و تحلیل کلی از ریسک های نرخ بهره، پایین تر از حد متوسط ارزیابی شده است و فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با ۳ رد می‌شود (مقدار سطح معناداری کمتر از ۵٪ شده است). از سوی دیگر مقدار آمار t از مقدار بحرانی

جدول ۴- آزمون فرضیه تحقیق

گروه	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	نتیجه
عوامل مالی بیمه ای	۳/۶۹۷	۰/۶۸۸	۸/۲۸۸	۱۵۴	۰/۰۰	تایید

میانگین ۴/۳۰۱، از نظر پاسخ دهندگان دارای بالاترین رتبه در بین سایر مولفه است که نشان دهنده اهمیت این موضوع در شفافیت اطلاعات مالی صنعت بیمه می باشد. کمترین رتبه مربوط به نمودار زمانی نرخ فروش با میانگین ۳/۲۰۹ می باشد. افشاء کلیه نسبت‌ها شامل نسبت‌های سودآوری و کارایی، اهرمی، نقدینگی و نسبت‌های مدیریت دارایی، از جمله مؤلفه‌های افشاء است که اهمیت افشاء آن برای تصمیم‌گیری، توسط پاسخ دهندگان تایید شده است و در رتبه‌های برتر طبقه بندی شده که مورد پشتیبانی ادبیات موجود نیز قرار دارد. به عنوان مثال افشاء نسبت‌های سودآوری و شاخص‌های عملکرد در تحقیقات بوتوسان (۱۹۹۷)، حسین و همای (۲۰۰۹)، باراکو (۲۰۰۷)، گری و همکاران (۱۹۹۵)، لونتیس و ویتمن (۲۰۰۴) و دپرس (۲۰۰۰) نقش مهمی دارد. طبق نتایج این تحقیق ذخایر خسارات معوق رتبه دوم اهمیت را از نظر پاسخ دهندگان در اولویت شفافیت اطلاعات مالی داراست. در تحقیق آختارودین و همکاران (۲۰۰۹)، برآورد صحیح هزینه‌های معوق در قالب نسبت‌های عملیاتی و ریسک‌پذیری شرکت از موارد با اهمیت شناسایی شد. قیمت تمام شده هر محصول و دلایل تغییر نرخ فروش یکی از مولفه‌های پر تکرار در پژوهش‌های مورد بررسی شناخته شد. بوتوسان (۱۹۹۷) افشاء قیمت تمام شده هر محصول را به عنوان یکی از موارد افشاء در شاخص معروفش در نظر می‌گیرد که در این پژوهش نیز مورد تایید قرار گرفت. طبق نتایج، اگرچه افشاء هزینه‌های بازاریابی و فروش با شفافیت اطلاعاتی در این تحقیق رابطه معناداری داشته است، اما در رتبه‌های میانی جدول اولویت قرار گرفته و این درحالیست که در پژوهش‌های قبلی توسط باراکو (۲۰۰۷)، حسین و همکاران (۱۹۹۵)، دپرس (۲۰۰۰) و گری و همکاران (۱۹۹۵) این بعد اطلاعاتی با اهمیت و جزء موارد لازم برای افشاء شناسایی شده‌اند. پژوهشگران بسیاری از جمله جنسن (۲۰۰۲)، باراکو (۲۰۰۷)، حسین و همکاران (۲۰۰۵)، رافونیر (۱۹۹۵) بر اهمیت افشاء مخارج تحقیق و توسعه تاکید داشته و در شاخص

نتیجه آزمون نشان می‌دهد اولاً مقدار میانگین حاصله، بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است و هم چنین فرض صفر مبنی بر برابری میانگین با ۳ رد می‌شود و پاسخ‌ها به طور روشنی با عدد ۳ و به صورت دو دنباله تفاوت معناداری دارند (مقدار سطح معناداری کمتر از ۰.۵٪ شده است). مقدار عدد بحرانی آزمون تک دنباله در سطح آلفای ۰/۰۵ برابر با مقدار ۱/۶۴۵ می‌باشد. از سوی دیگر مقدار آماره t برای متغیر از مقدار بحرانی بزرگتر می‌باشد بنابراین فرض آزمون تک دنباله مبنی بر بزرگتری با عدد ۳ تایید می‌شود و در نتیجه عوامل یاد شده بر شفافیت اطلاعات مالی در سطح اطمینان ۹۵٪ تأثیر معنادار دارند.

از مجموع ۵۹ مولفه مورد بررسی تعداد ۴۷ مولفه تایید شد و با توجه به میانگین نظرات پاسخ دهندگان مولفه‌های مورد تایید رتبه بندی شدند. رتبه بندی میانگین نظرات نشان می‌دهد که افشاء ارائه نسبت‌های اهرمی (بدهی)، افشای نحوه اخذ ذخایر خسارات معوق و ارائه نسبت‌های سودآوری و شاخص‌های کارایی در شرکت‌های بیمه بالاترین ارتباط موثر با شفافیت اطلاعات مالی را دارا هستند. در رتبه‌های بعدی مولفه‌های ارائه نسبت‌های نقدینگی، افشای سود هر سهم و ارائه به موقع گزارش‌های شفاف سازی قرار دارند. کمترین میزان اهمیت نیز مربوط به مولفه‌های نمودار زمانی نرخ فروش و افشای میزان فروش هر بیمه‌نامه به تفکیک نمایندگان حقیقی و حقوقی می‌باشد.

۶- نتیجه‌گیری و بحث

در این تحقیق تأثیر اطلاعات مالی و بیمه‌ای بر شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه کشور توسط آزمون تی تایید شد. نتایج رتبه بندی نیز نشان داد که افشای نسبت‌های اهرمی در شرکت‌های بیمه با

صحیح و به موقع آن توسط واحد ناظر - بیمه مرکزی اقدامات موثری صورت پذیرد.

۲) جهت رفع مشکل در شفافیت گزارش های مالی شرکت های بیمه پیشنهاد می شود حسابرسی شرکت های بیمه تخصصی شوند. حسابرسی شرکت های بیمه کاملاً با حسابرسی شرکت های صنعتی دیگر متفاوت است و روش های محاسباتی ذخایر و نرخ و ... روش های استاندارد است که محاسبه سلیقه‌ای را بر نمی تابد. استفاده از حسابرسان خاص بیمه به افشای صحیح تر اطلاعات مالی و شفافیت آن کمک خواهد کرد.

در خصوص تحقیقات آتی با توجه به اهمیت موضوع افشای اطلاعات مالی و نبود مدل جامع و یکپارچه ای مصوب در این صنعت تدوین مدل شفافیت صنعت بیمه پیشنهاد می گردد. علیرغم اهمیت عوامل مالی بیمه ای، سایر عوامل تاثیرگذار بر شفافیت اطلاعات مالی شرکت های بیمه نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. بسیاری عوامل موثر ماهیت مالی نداشته اما بر شفافیت مالی تاثیر زیادی دارند. که بررسی این عوامل نیز در تحقیقات آتی پیشنهاد می گردد.

۳) در این تحقیق به علت برخی محدودیت ها، اعمال نظرات خبرگان جامعه آماری تحقیق با یک وزن برابر مد نظر محقق قرار گرفت لذا پیشنهاد می گردد در تحقیقات آتی در فرایند انتخاب و اعمال نظرات خبرگان امر، از مدل های استاندارد نظیر وینکلر^۱ استفاده گردد.

فهرست منابع

- * آذر، عادل؛ انواری رستمی، علی اصغر و حاجیان، نجمه (۱۳۹۳). ارائه مدل رتبه‌بندی شفافیت اطلاعاتی شرکت‌ها در ایران. پایان نامه دکترای تخصصی. دانشگاه تربیت مدرس. دانشکده امور اقتصادی
- * دارابی، رویا، ربیعی، مهناز و اله وردی، مجید (۱۳۹۲). مقایسه استاندارد حسابداری شماره ۲۸ با آئین نامه شماره ۵۸ شورای عالی بیمه و تأثیر

شفافیت اطلاعاتی تدوین شده از آن استفاده کرده‌اند. با این حال بر اساس نتایج این پژوهش، افشای اطلاعات مربوط به مخارج و استراتژی های R&D ارتباط موثر و معناداری با شفافیت مالی در صنعت بیمه نداشته است. پژوهشگرانی از جمله بوتوسان (۱۹۹۷)، رافونیر (۱۹۹۵)، لونتیس و ویتمن (۲۰۰۴) و دپرس (۲۰۰۰) و ناصر و نسبیه (۲۰۰۳) ارائه اطلاعات تفکیک شده فروش بر اساس فروش داخلی یا خارجی، واحدهای فروش (نمایندگان) و تفکیک موضوعی فروش (برحسب نوع محصول یا خدمت) را به عنوان موارد با اهمیت برای افشاء دانسته و آن را در شاخص سنجش و رتبه‌بندی شفافیت اطلاعاتی خود لحاظ کرده‌اند. این شاخص ها در قالب افشای تفکیک مقداری و مبلغی فروش بر اساس داخلی و بین المللی، افشای زمان تغییرات رخ داده در نرخ فروش هر محصول طی سال، افشای میزان فروش هر بیمه نامه به تفکیک نمایندگان حقیقی و حقوقی در این تحقیق علیرغم داشتن ارتباط معنادار با شفافیت اطلاعات در صنعت بیمه، در اولویت های اول این تحقیق قرار نداشتند. بر اساس نتایج برگرفته از پژوهش و پیشینه نظری موجود پیشنهادات زیر ارائه می گردد:

۱) همانگونه که در نتایج این تحقیق مشخص شد افشای صحیح خسارات معوق یکی از مهمترین عوامل مالی موثر بر شفافیت اطلاعات مالی در صنعت بیمه می باشد. شرکت‌های بیمه موظفند بر اساس استاندارد ۲۸ سازمان حسابرسی و آیین نامه ۵۸ شورای عالی بیمه برای رعایت اصل محافظه کاری (شناسایی و ثبت درآمد به محض تحقق و شناسایی و ثبت هزینه به محض تحمل) و رعایت اصل وضع هزینه‌های یک دوره از درآمدهای همان دوره، هزینه و ذخیره خسارت معوق که حاصل برآورد مدیریت از جمع میزان خسارت واقع شده پرداخت نشده و خسارت واقع شده اعلام نشده است را در صورت‌های مالی خود گزارش کنند. جهت جلوگیری از حساب آرایبی شرکت های بیمه و انتقال خسارات به سالهای بعدی به عنوان یک ضعف در صنعت بیمه پیشنهاد می گردد ضمن اصلاح روشهای شناسایی خسارات معوق، در خصوص افشای

- Annual Reports of Malaysian Listed Firms. JAMAR, Vol. 7 · No1.
- * Alsaeed, K. (2006). The association between firm-specific characteristics and disclosure: the case of Saudi Arabia. *Managerial Auditing Journal*, 21(5); 476-496.
 - * Barako, D.G. (2007). Determinants of voluntary disclosures in Kenyan companies annual reports. *African Journal of Business Management* Vol. 1(5), 113-128
 - * Barrosan, O. E., Kile, C.O., & O'Keefe, T. B. (1977). MD&A quality as measured by the SEC and analysts' earnings forecasts. *Contemporary Accounting Research*, 16(1), 75-109.
 - * *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 20, 407-422
 - * Booth, V., & Morrison, S. (2007). Lifting the lid on the use of content analysis to investigate intellectual capital disclosures. *Accounting Forum*, 31(2), 129-163.
 - * Botosan, C. A. (1997). Evidence that greater disclosure lowers the cost of equity capital. *Journal of Applied Corporate Finance*, 12(4); 60-69.
 - * Bushman, R. M., Piotroski, J. D., and Smith, A. J. (2004). What determines corporate transparency. *Journal of accounting research*, 42(2); 207-252.
 - * Cahan, S. F. et al. (2005). Global diversification and corporate disclosure, *Journal of International Accounting Research*, 4(1), 73-93.
 - * Chen, C. J. P., Jaggi, B. (2000). Association between independent non-executive directors, family control and financial disclosures in Hong Kong, *Journal of Accounting and Public Policy*, 19, 285-310.
 - * Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR), 1995. *International Accounting and Auditing Trends*. 4thEd., Princeton, NJ.
 - * Dejan Spasića, Ksenija Denčić-Mihajlova (2014), "Transparency of Financial Reporting in Serbia – Regulatory Framework and Reporting Practices" aUniversity of Nis, Faculty of Economics, Trg kralja Aleksandra 11, 18000 Nis, Serbia
 - * Depoers, F. (2000). A cost benefit study of voluntary disclosure: some empirical evidence from French listed companies, *European Accounting Review*, 9(2), 245-263.
 - * Gray, S.; Meek, G. Roberts, C. (1995). International capital market pressures and voluntary annual report disclosures by U.S and U.K. multinationals. *Journal of*
 - مغایرتهای موجود بر سود و مالیات عملکرد شرکتهای بیمه. پژوهشهای حسابداری مالی و حسابرسی، صص ۵۷-۸۲.
 - * ثبات، غلامعلی (۱۳۸۷)، مجموعه کامل مصوبات شورای عالی بیمه همراه با قوانین و ضوابط، تهران: پژوهشکده بیمه
 - * خالقی مقدم، حمید و خالق، علیرضا (۱۳۸۷). شفافیت شرکتی در ایران و عوامل موثر بر آن، *مطالعات حسابداری*، شماره ۲۱، صص ۳۱-۶۰
 - * عالی‌ور، عزیز (۱۳۷۰). افشا در گزارشگری مالی. تهران: انتشارات سازمان حسابرسی
 - * قربانی، حسین (۱۳۸۶). افشا در گزارشگری مالی: نقش معیارهای عملکرد غیر مالی، ماهنامه انجمن حسابداران خبره ایران. شماره ۱۸۹
 - * کامیاب، زهرا (۱۳۹۵). تاثیر افشای اطلاعات و رتبه بندی شفافیت بر روی قیمت گذاری نادرست اقلام تعهدی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس تهران، پایان نامه ارشد MBA. دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی
 - * مظلومی، نادر و پرزادی، عیسی (۱۳۸۸). نسبت های مالی و متغیرهای موثر در ارزیابی سلامت و ثبات مالی شرکت های بیمه. پایان نامه کارشناسی ارشد. گروه مدیریت مالی. دانشکده حسابداری و مدیریت. دانشگاه علامه طباطبایی
 - * هندریکسون، ال دان اس. و ون بردا، میکال اف (۱۳۸۴). *تئوریهای حسابداری*. ترجمه علی پارسائیان. تهران: انتشارات ترمه. جلد دوم
 - * یوسفی اصل، فرزانه؛ ملانظری، مهناز و سلیمانی امیری، غلامرضا (۱۳۹۳). ارزیابی الگوی شفافیت گزارشگری مالی پیشنهادی بر مبنای نقد شوندگی سهام. *مجله دانش حسابداری*، سال هفتم، ش ۲۴، صص ۱۱۳-۱۳۶.
 - * Aksu, M. Kosedag, A. (2006). Transparency and disclosure scores scores and their determinants in Istanbul stoch exchaneg. *Corporate Governance*, 4 (14), 277-296
 - * Akhtaruddin, M., Hossain, M.A., Hossain, M. Yao, L. (2009). *Corporate Governance and Voluntary isclosure in Corporate*

- Saudi nonfinancial companies. The International Journal of Accounting, Vol. 38, 41-69.
- * Patel, S., Dallas, G. (2002). Transparency and Disclosure: Overview of Methodology and Study Results United States, [http://governance.standardandpoors.com.\(s&p\)](http://governance.standardandpoors.com.(s&p))
 - * Raffournier, B. (1995). The determinants of voluntary financial disclosure by Swiss listed companies. Eur. Account. Rev. 4(2), 261-280.
 - * Roman Horváth, Dan Vařsko, Central bank transparency and financial stability, Journal of Financial Stability 22 (2017) 45–56, .elsevier
 - * Turrent, B. Ariza, L.R. (2012). Corporate Information Transparency on the Internet by Listed Companies in Spain (IBEX35) and Mexico (IPYC). The International Journal of Digital Accounting Research Vol. 12,1 – 37.
 - * Wang, K. Sewon, O. Claiborne, C. (2008). Determinants and onsequences of voluntary disclosure in an emerging market: Evidence from China. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 17. 14–30
 - * Vishwanath, T., Kaufmann, D. (1999). Towards Transparency in Finance and Governance. World Bank. Working paper
 - * Yan-Leung Cheung, Y. L. Jiang, P. Tan, W. (2010), A transparency Disclosure Index measuring disclosures: Chinese listed companies, Account. Public Policy, 29 , 259–280
 - International Financial Management and Accounting, 6 (1), 43-65.
 - * Hassan, O , P. Romilly ,G. Giorgioni , D. Power (2010). The value relevance of disclosure: Evidence from the emerging capital market of Egypt. The International Journal of Accounting, 44, 79–102
 - *
 - * Ho, SMS,. Wong, KR. (2001). A study of the relationship between corporate governance structures and the extent of voluntary disclosure. J. Int. Account. Auditing & Taxation, 10, 139-156.
 - * Hossain, M., Hammami, H. (2009). Voluntary disclosure in the annual reports of an emerging country: The case of Qatar. Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting 25, 255–265.
 - * Hossain, M., Reaz, M. (2007). The determinants and characteristics of voluntary disclosure by Indian banking companies. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 14, 274-288.
 - * Hossain, M., Perera, H.H.B. Rahman, A.R. (1995). Voluntary Disclosure in the Annual Reports of New Zealand Companies. Journal of International Financial Management and Accounting, Vol.6, No. 1, 69–85 Listed on the Kuala Lumpur Stock Exchange. The International Journal of Accounting, Vol. 29, No. 3, 334–351. Jaggi, B. Low, P. Y. (2000). Impact of culture, market forces and legal system on financial disclosures, The International Journal of Accounting, 35(4), 495–419.
 - * Lee, Y. (2012). A Study of Evaluation Criteria for Disclosure and Transparency. The Journal of American Academy of Business, Cambridge , Vol. 17 , No 2.
 - * Leventis, S., Weetman, P. (2004). Voluntary disclosures in an emerging capital market: Some evidence from the Athens Stock Exchange. Advances in International Accounting, 17, 227–250.
 - * Makarenko.I.O , Leonov.S.T(2017), Modern methodical Approaches To The Evaluation of corporate Reporting Transparency , Scientific bulletin of Polissia № 1 (9), P. 2, 2017
 - * Niels Johannesen , Dan Thor Larsen(2016) , The power of financial transparency: An event study of country-by-country reporting standards, Economics Letters 145 (2016) 120–122 elsevier
 - * Naser, K., Nuseibeh, R. (2003). Quality of financial reporting: evidence from listed

یادداشت‌ها

¹ Adverse selection² Asymmetric information³ Booth and Morrison⁴ Yan-Leung Cheung, Y. L. Jiang, P. Tan, W⁵ Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR)⁶ SEC ratings of the Management Discussion and Analysis disclosure⁷ Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR)⁸ the joint Society of Management Accountants of Canada / University of Quebec and Montreal disclosure scores⁹ Hossain, M, Hammami, H¹⁰ Winkler